

MARLENA SOKÓŁ-SZAWŁOWSKA

Sprawozdanie z Trzeciej Szkoły Neuropsychofarmakologii ECNP (Oxford, Wielka Brytania, 3-7 lipca 2011)

Oddział Chorób Afektywnych Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

WSTĘP

Trzecia edycja Szkoły Neuropsychofarmakologii organizowana przez European College of Neuropsychopharmacology w tym roku odbyła się w dniach 3-7 lipca. Podobnie jak w latach ubiegłych zakwaterowanie, wszystkie wykłady oraz warsztaty odbywały się w St. Catherine's College. Gospodarzem spotkań był prof. Guy Goodwin w Kliniki Psychiatrii w Oxfordzie. Jak co roku uczestnikami Szkoły Neuropsychofarmakoterapii były młode osoby w trakcie i po uzyskaniu specjalizacji z psychiatrii. Uczestnicy pochodzili z Europy i Izraela, byli naukowcami z doświadczeniem w prowadzeniu prac badawczych oraz dydaktyce. Polskę reprezentowało trzech psychiatrów: dr n. med. Agnieszka Permoda – Osip z Kliniki Psychiatrii Dorosłych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, dr n. med. Jakub Kaźmierski z Kliniki Psychiatrii Wieku Podeszłego Łódzkiego Uniwersytetu Medycznego oraz autorka tego sprawozdania – dr n. med. Marlena Sokół-Szawłowska z Oddziału Chorób Afektywnych Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

Niedziela, 3. lipca 2011

W godzinach wieczornych profesorowie Guy Goodwin (Wielka Brytania) i Joseph Zohar (Izrael) wygłosili wykład inauguracyjny. Był on poświęcony historii ECNP oraz perspektywom rozwoju neuropsychofarmakologii europejskiej i amerykańskiej.

W kolejnych dniach mieliśmy ściśle ustalony i egzekwowany plan zajęć, na który składały się wykłady oraz połączone z nimi tematycznie warsztaty. W przerwach mieliśmy czas na wzajemne poznanie się i wymianę doświadczeń zawodowych. Okazywało

się, że w większości krajów europejskich obowiązuje restrykcyjne prawo dotyczące prowadzenia badań naukowych. Jeden z wykładowców podsumował ten temat stwierdzeniem: „gdyby takie ograniczenia były nałożone na naukowców kilka dziesięcioleci wcześniej, nie doszłoby do kluczowych dla psychiatrii odkryć farmakologicznych”.

Poniedziałek, 4. lipca 2011

Ten dzień poświęcony był w całości tematowi lęku. Prof. Bourin (Francja) wprowadził nas w molekularny mechanizm zaburzeń lękowych. Przypomnił główne grupy leków stosowane w leczeniu tych zaburzeń. Szczególnie szeroko omówił mechanizm receptorowy benzodiazepin i ich rolę w predyspozycji do powstania PTSD. Następnie David Nutt (Wielka Brytania) przedstawił aktualne drogi badawcze w poszukiwaniu idealnego anksjolityka o wybiórczym działaniu na receptory GABAA $\alpha 2$. Obecnie stosowane benzodiazepiny mają działanie nieselektywne, co skutkuje m.in. nadmierną sedacją podczas opanowywania lęku.

Poniedziałkowe warsztaty były poświęcone diagnostyce różnicowej zaburzeń lękowych. Za przykład niech posłuży przypadek pacjenta, u którego po około 3 latach rozpoznawania i leczenia zaburzeń lękowych, w toku ponownego wnikliwego zbierania wywiadu, postawiono diagnozę choroby afektywnej dwubiegunowej. Wieczorny wykład, prowadzony przez prof. Goodwin'a, był niezwykle ważny dla osób zajmujących się dydaktyką i przedstawiających swoje prace na konferencjach naukowych. Profesor pokazał nam jak przygotowywać prezentacje multimedialne, aby były komunikatywne i wartościowe dla odbiorców.

Wtorek, 5. lipca 2011

W tym dniu zajmowaliśmy się leczeniem zaburzeń psychotycznych, ze szczególnym uwzględnieniem starej i nowej generacji leków neuroleptycznych, ich mechanizmów receptorowych i działania klinicznego. Wykładowca prof. Celso Arango (Hiszpania) bardzo obrazowo porównał działanie tej grupy leków do działania aspiryny: „obniża gorączkę bez względu na to, w jakiej chorobie somatycznej wystąpi”. Przy omawianiu drugiej generacji leków przeciwpsychotycznych, jak okazało się podczas dyskusji – jeszcze stosunkowo rzadko stosowanej w niektórych krajach „bloku postkomunistycznego”, wykładowca podkreślił, iż początkowy zachwyt nad ich zbawiennym wpływem na funkcje poznawcze znacznie słabnie w miarę publikowania kolejnych wnikliwych badań. Profesor próbował dodatkowo uczulić nas w kwestii krytycznego podchodzenia do badań dopuszczających do obrotu nowe leki. Często zdarza się, iż populacja przyjmująca daną substancję ma niewiele wspólnego z docelową populacją pacjentów. Kolejne wykłady prowadzone przez profesorów Rene S. Kahn’a (Holandia) i Toma Burns’a (Wielka Brytania) poświęcone były formom opieki szpitalnej i pozaszpitalnej w Europie. Dyskusja uczestników w trakcie tych wykładów ukazała znaczne różnice w strukturach na jej zachodzie i wschodzie, a prowadzący tylko potwierdzili, iż w Europie zachodniej formy opieki innej niż całodobowa hospitalizacja są pięciokrotnie pod względem liczebności lepiej rozwinięte niż np. w Polsce.

Część warsztatowa w całości była poświęcona trudnym przypadkom klinicznym (prezentowanym przez uczestników), w których występowały objawy psychotyczne.

Środa, 6. lipca 2011

Wykłady tego dnia okazały się niezwykle interesujące i odkrywcze. Dotyczyły one metaanaliz i ich znaczenia dla współczesnej psychiatrii. Pierwszy wykład prowadził prof. Alessandro Serretti (Włochy). Na początku przedstawił nam fakty historyczne, a w postaci piramidy przedstawi kolejne kroki niezbędne do przeprowadzania rzetelnych metaanaliz. Niestety niektóre badania wykazują, iż tylko około 30% z nich jest poprawnych pod względem metodologicznym i w literaturze przedmiotu można znaleźć takie, w których brak np. słów kluczowych, niezbędnych do wyszukiwania wyników badań. Kolejny wykładowca prof. John Geddes (Wielka Brytania) omówił szczegółowe zasady tworzenia metaanaliz. Zwieńczeniem tego dnia była prezentacja prof. Andrei Ciprianiego (Włochy), samego autora budzącej pewne kontrowersje wśród naukowców metaanalizy poświęconej skuteczności i tolerancji leków przeciwdepresyjnych.

Środa była dniem, w którym mieliśmy po południu czas wolny przeznaczony na zwiedzanie imponujących budowli i muzeów Oxfordu. Mieliśmy dzięki temu okazję do zapoznania się z wielowiekową, sięgającą średniowiecza, tradycją poszczególnych uniwersytetów, jak również sztuką wszystkich kontynentów.

Czwartek, 7. lipca 2011

Prawie przez cały dzień zajmowaliśmy się zaburzeniami afektywnymi. Pierwszy wykład prof. Philipa J. Cowen’a (Wielka Brytania) w całości poświęcony był lekom przeciwdepresyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem ich molekularnych mechanizmów działania. Do zagadnień psychofarmakologii klinicznej depresji wprowadził nas natomiast prof. Hamish Mcallister-Williams (Wielka Brytania). W swoim wykładzie unaoczniał nam jak wiele czynników należy brać pod uwagę w momencie dokonywania wyboru leku oraz w trakcie przewidywania długości leczenia podtrzymującego. Według wykładowcy pewną pomocą mogą służyć wyniki metaanaliz farmakologicznych, ale powinniśmy podchodzić do nich ze sporą dozą ostrożności w przypadku pojedynczych pacjentów. Obie sesje warsztatowe zostały poświęcone zaburzeniom afektywnym, a wśród wielu dyskusji im towarzyszących moje osobiste zaciekawienie wzbudził fakt nie związany z leczeniem farmakologicznym. Otóż okazało się, że w poszczególnych krajach mamy do czynienia z olbrzymimi różnicami w dostępie do leczenia elektrowstrząsami. Decyzje o ich zastosowaniu są podejmowane w odmiennych etapach niepowodzeń farmakologicznych i ten fakt budził duże emocje wśród rozmówców. Interesującym wystąpieniem na pograniczu psychiatrii i sztuki zaskoczył nas natomiast w tym dniu prof. Philippe Nuss (Francja). Przedstawił dzieła malarstwa światowego i ich interpretacje w kontekście kreatywności w zaburzeniach afektywnych.

Kolacja tego dnia odbyła się w malowniczym miejscu Cherwell Boathouse nad jednym z dopływów Tamizy. Organizatorzy zadbali o to, aby stała się okazją do mniej formalnych dyskusji z wykładowcami i dzielenia się spostrzeżeniami z pracy klinicznej w poszczególnych krajach.

Piątek, 8. lipca 2011

Ostatniego dnia prof. Marion Leboyer (Francja) w spektakularny sposób przedstawiła nam najnowsze osiągnięcia w dziedzinie genetyki molekularnej zaburzeń afektywnych. Na zakończenie ukazała nam potencjalne ścieżki dalszych poszukiwań genetyków zajmujących się tym zagadnieniem. Kolejne wykłady prezentowali wykładowcy z Wielkiej Brytanii profesoro-

rowie Guy Goodwin, John Geddes oraz Emily Holmes. Były one poświęcone m.in. krótko i długoterminowemu leczeniu choroby afektywnej dwubiegunowej oraz występowaniu lęku w tym zaburzeniu. Jak powszechnie wiadomo wykłady te cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem, gdyż ośrodek w Oxfordzie od wielu lat słynie w Europie z badań nad ChAD. Naszą uwagę zwrócił nowatorski, choć prowadzony również w innych ośrodkach (Czechy), projekt monitorowania dobrostanu pacjentów z zaburzeniami psychicznymi przy użyciu telefonii komórkowej. Prof. Guy Goodwin przedstawił nam korzyści wynikające z zastosowania tej metody, do których przede wszystkim należała możliwość wczesnej interwencji w trakcie nawrotu objawów. Wśród argumentów ekonomicznych wymienił nieco humorystycznie możliwość uniknięcia przez pacjenta stania w korku i wypalania paliwa w samochodzie w drodze do swojego psychiatry.

W trakcie wykładu wieńczącego tygodniowy pobyt w Oxfordzie prof. Goodwin, w imieniu wszystkich osób zaangażowanych w organizację tegorocznej edycji, dał nam unikatową okazję do ożywionej dyskusji na temat tej i przyszłych spotkań ECNP.

Refleksje autorki i praktyczne wskazówki dla uczestników kolejnych edycji

Na koniec chciałabym polecić wszystkim młodym adeptom psychiatrii, którzy jednocześnie, podejmują różnorodne działania naukowe w tej dziedzinie, udział w kolejnych edycjach ECNP w Oxfordzie. Zachęcam do tego, ponieważ Szkoła Neuropsychofarmakologii ECNP jest okazją do:

- wysłuchania znanych i cenionych w Europie i na świecie ekspertów
- usystematyzowania swojej wiedzy i zapoznania się z najnowszymi wynikami badań

- ożywionej dyskusji z autorytetami oraz uczestnikami spotkania z różnych ośrodków
- zapoznania się z systemami kształcenia w dziedzinie psychiatrii w innych krajach
- wymiany praktycznych doświadczeń klinicznych, badawczych i dydaktycznych
- doskonalenia umiejętności językowych w zakresie neuropsychofarmakologii
- odczucia unikalnej atmosfery relacji z wykładowcami angielskiego colleg'u (m.in. wielowiekowa tradycja wspólnych posiłków).

Wśród praktycznych wskazówek istotnych dla uczestników kolejnych edycji pierwsza dotyczy granitu, którego wymiar finansowy jest wystarczający na podróż w obie strony. Polecam lądowanie na jednym z londyńskich lotnisk. I tu mamy do wyboru trasę nieco krótszą z Luton i Heathrow (około 2 godzin, w zależności od lokalnych korków) oraz ponad 2-godzinną z Gatwick. Najwięcej czasu zabiera podróż autobusowa z lotniska Stansted (ponad 3 godziny). W Wielkiej Brytanii linia autobusowa nationalexpress proponuje bardzo dogodne i przejrzyste formy zakupu biletów oraz komfortową podróż. Warto skorzystać z tej propozycji. Stacja na której proponuję wsiąść już na miejscu w Oxfordzie to dworzec Gloucester Green. Z tego punktu pieszo lub taksówką bardzo szybko można przedostać się do St. Catherine's College, położony we wschodniej części miasta. Nieodzowne wydaje się również zaopatrzenie się przed wyjazdem w przejściówkę do gniazdka elektrycznego.

Podsumowując, chcę gorąco podziękować wszystkim organizatorom oraz polskiej komisji kwalifikującej do uczestnictwa, na czele z Panem Profesorem Januszem Rybakowskim, za możliwość uczestnictwa w tym niezwykle interesującym i inspirującym międzynarodowym spotkaniu młodych naukowców.

Adres korespondencyjny:

Marlena Sokół-Szawłowska

*Oddział Chorób Afektywnych (F7), Instytut Psychiatrii i Neurologii,
ul. Sobieskiego 9, 02-957 Warszawa, tel. (22) 45-82-800 (wew.571)*

e-mail: msokol@ipin.edu.pl
